

104239

1932: Grønlandssaken

Radio lørdag kl. 12.45

Forholdet mellom de nordiske land var i 1920- og 1930-årene preget av fred og fordragelighet, med stadig bedre samarbeid.

Bare én konflikt oppstod: tvisten mellom Danmark og Norge om Grønland. Danskene mente at de hadde overhøyhet over hele Grønland. Nordmennene hevdet derimot at Øst-Grønland nærmest kunne anses som et slags ingenmannsland, og henviste til avtalen av 1924.

Norske fangstfolk — Halvard Devold og hans mannskap — okkuperte i 1931 deler av Øst-Grønland som de kalte Eirik Raudes land. Okkupasjonen ble godkjent av den norske regjering, og dermed besluttet den danske regjering å innanke konflikten for Den internasjonale domstol i Haag.

I juli 1932 — før saken var blitt tatt opp i Haag — okkuperte nordmennene ytterligere deler av Øst-Grønland, de nye områdene ble kalt Fridtjof Nansens land.

I november 1932 ble Grønlands-saken tatt opp til behandling av Haag-domstolen. Professor A. W. Brøgger gav denne skildring da retten ble satt:

«Klokken er litt over fire. Alle lysekronene i salen tendes. En praktfull vaktmester med en tung kjede om halsen gløtter på døren nede i hjørnet av salen, stiger fram og roper: «La cour».

De kommer med den svenske registrator Hammarskjöld i spisen, derefter Vogt, og så alle sammen i svære svarte kapper med hvite kniplingsbryst, kloke ypperlige ansikter, som i denne uniform virker som portretter fra det 17. århundre. — En prosesjon av høi virkning.

Verdens høieste domstol er satt, en frukt av førkrigstidens idealer og en frukt av Wilsonske ideer om fred og forsoning på grunnlag av den såre skrøpelige Versailles-traktat. De er der i et antall av 14. De har svoret å dømme upartisk og hederlig etter juridiske grunnsetninger og høi moralsk overbevisning.»

Blant årets øvrige hendelser var det mystiske «pepperoverfallet» på statsråd Quisling. Vidkun Quisling, som på denne tid var forsvarsminister, påstod at han ble overfalt på sitt kontor og blindet av pepper slik at han ikke kunne

se overfallsmennene. Regjeringen utlovet en belønning på fem tusen kroner, men mysteriet ble ikke oppklart.

I 1932 ble prinsesse Astrid født, og kronprinsparet flyttet inn i det nye Skaugum.

I november opplevde Oslo en dramatisk hendelse: de innsatte på Akershus satte fyr på bygningene og gjorde mytteril! En av Oslo-avisene skrev: «Alt kunne hende i det brennende fengsel, hvor lyset blev ødelagt og der en bande hylende avsidige fanger grep alt de kunne komme over for å bruke det som våben. Nøklene hjalp dem ikke lenger enn til luftgården. Og der stod de i klynger med avbrukne stolben og annet de hadde fått tak i. Med faktisk dødsforakt stormet politiet frem, og få minutter efter blev de verste og mest desperate kastet inn i fangevognen, som før avsted til Botsfengslet med banden.»

Den svenske «fyrstikk-kongen» Ivar Kreuger døde i Paris og etterlot seg et finansimperium i ruiner. R. L.

Til venstre: Den norske delegasjon ankommer til Haag, f. v. dosent Adolf Hoel og advokat Rygh.

Norsk film 1932: Andreas Aabel og Unni Torkildsen i Walter Fyrsts filmatisering av eventyret «Prinsessen som ingen kunne målbinde».

Til høyre: Helge Ingstad (t. h.) sammen med biskop Berggrav på Svalbard. Ingstad var i 1932 sysselmann i Eirik Raudes land; i programmet intervjues han av Ivar Holm.